

BARNDOM-UTBILDNING-
SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

Barn, konflikter och genus

Om vuxnas syn på barns konflikter i relation till genus

Examen och poäng (Förskollärarexamen 210hp)

Examinator: Martin Berzell

Datum för slutseminarium (2020-09-01)

Handledare: Erika Lundell

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställning.....	6
3. Teori	7
3.1 Genus.....	7
3.2 Hirdmans formler	9
3.3 Konflikter	11
4. Tidigare forskning	12
4.1 Genus i förskolan	12
4.2 Genuspedagogik i förskolan.....	13
4.3 Konflikthantering	14
4.4 Konflikter relaterat till genus	14
5. Metod	16
5.1 Kritisk metodreflektion	17
5.2 Etiska överväganden	18
6. Resultat och analys.....	19
6.1 Konflikter relaterat till genus	19
6.2 Hantering av konflikter kopplade till lärarnas föreställning om genus	22
6.3 Hur konflikter hanteras relaterat till genus.....	25
6.4 Sammanfattning av analys och resultat	29
7. Diskussion.....	30
7.1 Slutsats och resultatdiskussion	30
7.2 Betydelse för yrkesrollen	32
7.3 Förslag till fortsatt forskning	34
Bilaga 1	35
Referenslista.....	36

Abstract

Syftet med den här studien är att få en inblick i hur lärare ser på konflikter och konflikthantering relaterat till genus. Studien gjordes för att öka förståelsen kring hur lärare bemöter barns konflikter. Det har varit intressant att studera detta utifrån ett genusperspektiv för att ta reda på om lärarna uppfattar några skillnader mellan flickor och pojkars konflikter, samt hur de själva agerar. Jag har genomfört en kvalitativ studie med tre lärare som arbetar i lågstadiet på samma skola. Lärarna använder olika strategier för att underlätta och förebygga barnens konflikter, dessa är lika för både flickor och pojkar menar de. I analysen har Hirdmans genusteorier använts, Butlers teori om att göra kön och Malténs konflikthanterings strategier. Resultaten från analysen har diskuterats tillsammans med den tidigare forskningen. Resultat av studien visar dels att lärarna till stor del upprätthåller eller förstärker de tydliga genusmönsterna för flickor respektive pojkar men också att det finns generella skillnader i barnens konflikter beroende på om de inblandade är flickor eller pojkar.

Nyckelord: *barn, genus, genuskontrakt, genusperspektiv, konflikter, konflikthantering*

1. Inledning

Ett av skolans många uppdrag är att tillsammans med hemmet lära eleven att respektera andra individers egenvärde, främja förståelsen för andra människor och jämställdheten mellan kvinnor och män. I det vardagliga arbetet i skolan får eleverna möjlighet att lära sig förstå andra människors situation och lära sig att sätta andra människors behov före sina egna. Skolans värdegrund vilar på att alla som verkar inom skolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna. Enligt skollagen (SFS 2010:800) skall ingen i skolan diskrimineras på grund av kön, etnicitet, religion, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet. Detta utvecklas ytterligare i läroplanen för skolan, Lgr 11 (skolverket, 2020) där det står skrivet att skolan skall aktivt och medvetet främja alla elevers möjligheter och lika rättigheter oberoende av deras könstillhörighet. Skolan ansvarar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas utveckling och lärande. Något som också har betydelse är hur skolan väljer att bemöta eleverna och hur skolan organiserar utbildningen. Kraven och förväntningarna på eleverna från skolan bidrar till att forma elevernas uppfattning av vad som är kvinnligt och manligt. Det är skolans uppdrag att se till så att alla elever har samma möjligheter på lika villkor oberoende av vilken könstillhörighet eleven har. Även konflikter och hur de hanteras kan kopplas till kön och genus. Under åren som student började jag fundera på hur konflikter ser ut beroende på om de inblandade eleverna är flickor eller pojkar. Frågor väcktes som handlade om ifall det finns någon skillnad i konflikterna och hanteras konflikten annorlunda beroende på om läraren är kvinna eller man?

När det gäller konflikter skall skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet och solidaritet och aktivt motverka kränkande behandling. Skolan skall främja elevernas förståelse för andra människor och träna deras förmåga att samarbeta och hantera konflikter. Lärarna skall stötta och hjälpa eleverna att utveckla strategier för att kunna hantera konflikter på ett konstruktivt sätt (Skolverket 2020). Det kan tolkas som att lärarens förhållningssätt till jämställdhetsarbete och agerande vid konfliktsituationer spelar en viktig roll. Dessvärre visar tidigare studier hur pedagoger i

sitt vardagliga arbete förstärker traditionella könsnormer och förväntningar på barnen är olika beroende på om barnet är flicka eller pojke (Eidevald 2011).

Jag har i den här studien intresserat mig för att utforska detta närmare och studera pedagogers uppfattning om konflikter och konflikthantering ur ett genusperspektiv. Utifrån ett genusperspektiv ges möjligheten att studera och synliggöra de olika sociala förväntningar som görs på flickor respektive pojkar samt vilka begränsningar detta kan ge maktspelet mellan de båda könen (Tallberg Broman 2002).

2. Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med studien är att undersöka föreställningar om konflikthantering och genus i skolan. Mer specifikt vill jag undersöka lärarnas upplevelser av konflikter och konflikthantering relaterat till genus.

Hur pratar lärare om konflikthantering och genus relaterat till lärarrollen och konfliktlösning?

Hur ser lärare på konflikt och genus relaterat till elevpositionen?

3. Teori

Jag har valt att utgå främst från Hirdman och Butlers teorier om kön/genus och Maltens teorier om konflikter. Här kommer jag ta upp de teorier och begrepp som är viktiga för att analysera materialet.

3.1 Genus

1975 myntade antropologen Gayle Rubin begreppet "gender system", som i svenska språket blivit översatt till genussystem. Via begreppet genus tydliggjordes skillnaden på vilket kön en individ har och individens uppfattade egenskaper (Eidevald 2011). På 1980-talet började begreppet genus användas inom kvinnoforskning. Idag används det för det mesta inom genusforskningen liktydigt med begreppet kön (Eidevald 2011).

Genusforskaren Yvonne Hirdman menar att översättningen från engelskans gender till genus blir tvetydig, översättningen bör istället vara socialt kön eller kulturellt kön. Begreppet genus använder man för att skilja kultur från biologi, alltså det skapade könet i förhållande till det biologiska könet menar Hirdman (1988), detta nämns även av Eidevald (2011).

Genussystem/ Genuskontraktet

Hirdman skriver i sin artikel *Genussystemet* (1988) att man med begreppet genus sätter namn på det komplicerade synsättet vi har på kvinnligt och manligt. Hon menar att man kan se det som att "manligt och kvinnligt" är något som görs. Det vill säga att genus kan förstås som något som är föränderligt. Hirdman skriver att ursprunget till uppdelningen av kön och tänkandet om kön som olika är för att få någon slags ordning. Hirdman menar att ett barn föds in i ett kulturellt mönster, ingen föds alltså till man eller kvinna utan detta är något som skapas. Enligt Hirdman medverkar varje samhälle till vad hon kallar för *genussystem* där kvinnor och män tillskrivs olika uppgifter och positioner. Dessa genussystem eller *genuskontrakt* (som det också kallas) visar hur män och

kvinnor skall uppföra sig. Kvinnor och män använder olika språk på grund av att de har olika sociala kontrakt att förhålla sig till för att passa in i sociala sammanhang. Dessa genuskontrakt går i arv från mamma till dotter och från pappa till son menar Hirdman. Genom att framhäva och synliggöra genuskontraktet får vi en förståelse av hur föreställningar om skillnader mellan kvinnor och män upprätthålls. Hirdmans genussystem bygger på två principer, den *manliga överordningen* och *isärhållningen av könen*. Isärhållningen innebär att kvinnor och män ses som varandras motsatser och skall därför inte jämföras med varandra, de båda könen skall alltså hållas isär. Detta syns tydligt på till exempel arbetsmarknaden där kvinnor och män ofta befinner sig inom olika sektorer. Den manliga överordningen skapar hierarki och bidrar till att det män gör betraktas som mer värdefullt så som att de tjänar mer och har mer makt i samhället än vad kvinnor har. Genussystemet bidrar till att ge en förståelse för hur mannen är normen i samhället och begränsningarna för det kvinnliga könet som blir en följd av detta (Hirdman 2003).

Eidevald skriver i sin bok *Anna bråkar* (2011) att begreppen kön och genus beskrivs ofta som en synonym till varandra men det finns fördelar med att skilja dem åt för att analysera varför det finns olika förväntningar på oss beroende på om vi är man/ kvinna, flicka eller pojke. Genusbegreppet handlar om hur förväntningar ser ut på kvinnor/män, flickor/ pojkar och hur detta förändras över tid. Genusskapandet är alltså historiska och sociala föreställningar av vad manligt och kvinnligt är och då ingenting som är bestämt från början enligt Hirdman (1988).

Genusteoretikern Judith Butler menar att när barn benämns flicka/pojke så avgör detta begrepp i hög grad hur barnet formas av förutfattade föreställningar. Detta är något som historiskt knyts till könet på barnet, (Detta var något som påpekades redan i mitten på 1900-talet av den feministiska författaren Simone de Beauvoir). Butler med flera menar alltså att kön är något som skapas och formas av oss människor och ingenting man föds till.

3.2 Hirdmans formler

Hirdman använder sig av olika formler för att beskriva hur förändring av genus sett ut under olika tidsepoker. Hirdman använder de olika formlerna A- icke A, A- a och A-B för att skapa förståelse för stereotyperna man, kvinna, han och hon och hur dessa uppfattas i jämförelse med varandra.

A-icke A är grund formeln för att jämföra man och kvinna, enligt Hirdman. Man och icke man, alltså A är mannen och icke A är kvinnan. I det antika tänkandet rankades det mänskliga i förhållande till gudarna, uppåt till naturen eller neråt till djuren. Kvinnan rankades som en gris eller ett får i relation till det mänskliga, det vill säga, inte alls. Kvinnan är alltså den icke existerande, icke närvarande sorten, hon är formlös. Trots detta är denna icke- varelse grunden bakom de två andra formlerna.

A-a, A står för mannen och a står för den lilla mannen eller den defekta mannen. a kan även symbolisera kvinnan, då hon anses vara en ofärdig produkt. Enligt bibeln så skapade Gud kvinnan av mannens revben, alltså en produkt av mannen. Under medeltiden såg man på kvinnan som dålig och ofullgånget och flickor var defekta redan i avlingsögonblicket då den manliga säden strävar efter att skapa en perfekt likhet i det manliga könet, alltså en pojke. Skapandet av flickor kommer från en defekt yttre påverkan och detta kunde man se redan på den havande kvinnan, var hon hängig eller svag under graviditeten så väntade hon en flicka. a är alltså en ofullgånget man, en som inte är riktigt färdigbakad eller sorten där det fattas något, beskriver Hirdman (2003).

Ytterligare ett synsätt symboliseras av A-B. Hirdman menar att redan på 400-talet före Kristus funderade man på de två olika sorterna av människor, och hade ett synsätt som kunde beskrivas som A-B. De två sorterna A och B sågs som varandras motsatser och det var tydliga skillnader mellan dessa två. A står alltså för mannen och B står för kvinnan. Mannen och kvinnan är helt olika och kan inte jämföras med varandra. Det manliga har genom historien varit mer fulländat och dominant medan det kvinnliga har varit ofärdigt och passivt, hon har varit den underordnade. På 60-talet började man gå in på att genus görs av skillnaden mellan dessa två, en slags isärhållning. Här belyser man motsatserna, kvinnan var ofullgånget men också olik mannen då hon hade egenskaper som inte mannen hade. Mannen och kvinnan var alltså två helt olika arter. I det mer moderna tänket är B en sorts ”borde vara kvinna”, utpräglad och formad. Hon är en

norm, inte bara en stereotyp utan en slags stereotyp idol. De två varianterna av stereotypa kvinnligheter fungerar på olika nivåer och i olika resonemang, a – den sämre varianten/ ofullgångna och den totala kontrasten B- som är helt annorlunda. a- kvinnan är den för alltid ofärdiga produkten medan B-kvinnan ständigt dyker upp i samtal om kvinnans plats och position (Hirdman 2003).

Jag kommer använda Hirdmans genussystem för att få syn på vad det är som uppmanar och förstärker de stereotypa föreställningarna om kvinnligt och manligt. Formulerna tar jag till hjälp för att i detalj kunna analysera det normativa tänkandet om hur det bör eller ska vara att leva som flicka/ pojke, kvinna eller man.

Genussystem och barn

Genussystemet och genuskontraktet syns även vad det gäller barn. Eidevald menar att de flesta människor föreställer sig att pojkar och flickor har olika egenskaper, de väljer att leka olika lekar och leker med olika leksaker. Även om inte Eidevald använder begreppet kan de alltså sägas ingå i ett genussystem. Eidevald skriver att flickor skall enligt normen vara snälla, söta och hjälpsamma. Pojkar skall enligt normen vara aktiva, kräva uppmärksamhet och vara dominerande. De föreställningar som finns om ”rätt sätt” att vara flicka respektive pojke påverkar omedvetet pedagogernas agerande (Eidevald 2011). Det som Eidevald beskriver kan sägas vara ett slags genuskontrakt som gäller för pojkar och flickor. Eidevalds beskrivningar kommer hjälpa mig att förstå barns position utifrån vuxnas föreställningar om kön och synen på genus som socialt konstruerad. Med hjälp av detta är förhoppningen att få syn på lärares förväntningar kring genus relaterat till konflikter.

3.3 Konflikter

Eftersom min analys rör genus och konflikter behöver jag också skriva lite om teorier om konflikter och även om hur forskare ser på konflikter bland barn.

Ordet konflikt kommer ifrån det latinska ordet *conflictus* som betyder motsättning, tvist eller sammanstötning (Maltén 1998). Margareta Öhman (2003) skriver om konflikter och beskriver konflikt som ett tillfälle när det sker en kollision mellan två eller flera individer. Konflikten uppstår när de inblandade har olika åsikter, intressen eller värderingar. En konflikt kan se olika ut, det kan vara på individnivå eller gruppnivå. Konflikt förknippas oftast med oro eller obehag och för många har ordet en negativ klang. Sättet att se på konflikter varierar och ofta uppkommer de när något behöver uppmärksammas eller lösas. Vid en konflikt agerar man utifrån sina känslor och erfarenheter, känslan kan aldrig vara fel och den kan inte regleras av någon annan. Förnekar eller nedvärderar de vuxna barnets känsla vid till exempel en konflikt upplever barnet att dess identitetsupplevelse hotas (Öhman 2003). Om konflikten utvecklas destruktivt sker det en låsning mellan de inblandade och en eller flera av parterna får illa. För att förhindra att konflikten utvecklas destruktivt måste problemet hanteras och lösas. Det är också viktigt att relationen mellan de inblandade bevaras eller förbättras (Maltén 1998). Studier som gjorts i förskola och skola gällande barns konflikter visar att konflikter med fler än två barn inblandade förekommer inte till en början utan tilltar i takt med att barnen blir äldre. I en konfliktsituation kan flickor till exempel få makt genom att använda gråt och bräcklighet medan pojkar använder aggressivitet och dominans för att få makt (Eidevald 2009). Jag kommer använda ovanstående resonemang kring begreppet konflikt för att få syn på lärarnas sätt att hantera konflikter beroende på elevernas könstillhörighet.

4. Tidigare forskning

Inledningsvis i detta kapitel kommer jag ta upp forskning om hur genus kan tolkas och göras i förskolans verksamhet. Efter det kommer en beskrivning av forskning om hur genus kan påverka konflikter och konflikthantering. Valet av tidigare forskning har gjorts för att få en så tydlig bild som möjligt av föreställningarna om kön och genus och hur detta kan påverka barnens identitetsskapande.

4.1 Genus i förskolan

Christian Eidevalds studie *Det finns inga tjejbestämmare* (2009) har syftet att förstå kön som position i förskolans verksamhet. Eidevald använde sig av deltagande observationer för att se ifall pedagoger bemöter barnen utifrån könsstereotypa föreställningar. Det visade sig att pedagogerna ofta förstärker dessa föreställningar om kön istället för att utmana dem. Ett stort fokus i studien är att se vilka positioner hos barn som accepteras eller stöter på motstånd beroende på om barnet är flicka eller pojke. Det här skapar istället ett utanförskap för de barn som inte passar in i de typiska könsrollerna. I studien ville Eidevald se barns identitetsskapande utifrån hur det är möjligt att vara flicka och pojke, men också vilka omedvetna antaganden som görs av barn och vuxna gällande kön och genus. En bidragande faktor som kan tänkas påverka barns identitetsskapande framkommer i Eidevalds studie. Studien visar att pedagoger bemöter flickor och pojkar olika men pedagogerna själva menar att de oftast inte gör någon skillnad i bemötandet av barnen (Eidevald 2009).

Eidevald visar i sin studie att flickor och pojkar förhåller sig på olika sätt i olika situationer och detta i sin tur gör det omöjligt att generalisera flickors och pojkars identitetsskapande. Med denna förståelse går det inte att identifiera hur pedagoger ska bemöta flickor och pojkar på lika sätt då det visade sig att barnen beter sig olika beroende på om de är flickor eller pojkar. Fokuset i studien var att undersöka vad det är i olika situationer som pedagoger försöker förändra hos vissa barn, för att på detta vis kunna studera vad som anses vara ett korrekt uppförande av flickor respektive pojkar

(Eidevald 2009). Eidevald drar slutsatsen utifrån sin studie att barn oberoende av vilket kön de har intar liknande positioner i verksamhetens vardagliga aktiviteter men de bemöts olika av pedagogerna (Eidevald 2009).

4.2 Genuspedagogik i förskolan

Jag kommer utgå ifrån Klara Dolks forskningsstudie *Bångstyriga barn* (2013) som tar upp genuspedagogik och jämställdhet i förskolan. Studien är gjord på en förskola som arbetar utifrån ett uttalat jämställdhets och genuspedagogiskt arbete. *De bångstyriga barnen* är de som inte förhåller sig till de typiska könsnormerna och istället utmanar de traditionella könsrollerna. Dolk (2013) tydliggör pedagogernas sätt att se på jämställdhet och genuspedagogik i verksamheten. Är det barnens kläder, lekar eller vad de gör som avgör eller är det något mycket större än så. Det genuspedagogiska arbetet genomsyrar stor del av förskolans verksamhet. Trots detta så uttrycker många pedagoger att de känner sig osäkra i situationer där barn ändå väljer att leka könsindelade eller enligt de könsdominerande mönster som finns för flickor och pojkar, trots de vuxnas genuspedagogiska ansträngningar. Många barn på förskolan intar regelbundet könsöverskridande roller samtidigt som det är många barn som leker enligt könsnormerna. Barnen leker ofta var för sig utifrån könsindelning men naturligtvis förekommer könsblandade lekar också. Förskolan beskrivs som en ”genusförskola” som aktivt arbetar med genuspedagogik, detta ställer en del krav på förskolan och dess personal. I Dolks studie framkommer det att pedagogerna ibland tycker att allt arbete med genus är förgäves då barnen ändå intar de typiska könsrollerna vid fri lek. Detta kan ses som ett misslyckande i förskolans tydliga genusarbete men också ett misslyckande hos barnen då kraven indirekt ställs på de som går där. Det är förväntningarna på barnen som skapar jämställdhetsproblemen. Slutsatsen av Dolks avhandling är att problematiken hos pedagogerna blir att det läggs för stor vikt på barnens kläder och lekar utifrån ett genusperspektiv istället för att se viktiga symboler för ett genuspedagogiskt arbete. De olika lekarna öppnar upp för resonemang om vad genuspedagogik, jämställdhet ojämsställdhet innebär (Dolk 2013).

4.3 Konflikthantering

2013 gjordes en estnisk studie för att undersöka hur förskolebarn påverkas av konflikthanteringsstrategier. Forskarna ville undersöka den individuella påverkan hos barnen men också hur situationen kan påverka barnens konflikter. Forskarna undersökte barnens individuella påverkan av ålder, kön och eventuella beteendeproblem i en konfliktsituation och om situationen påverkas beroende på motpartens kön, ålder eller om typen av konflikt har stor betydelse. Resultatet av studien visade att faktorer så som kön, ålder eller individuella beteendeproblem (enligt lärarna) inte var kopplade till barnens konflikthanteringsstrategier. Det som däremot hade betydelse var typen av konflikt som i sin tur påverkade konfliktbeteendet hos barnen. Könet hos motparten i konflikten hade ingen effekt i den aktuella studien. Resultatet av studien visar att det är konfliktsituationen som påverkar barnen och deras beteende och det är detta som skall belysas när man utforskar barns färdigheter i konflikthantering (Tamm, Tougo & Tulviste 2013).

4.4 Konflikter relaterat till genus

I detta stycke kommer jag ta upp forskning om hur konflikter kan ses i förhållande till genus. Enligt Eidevalds studie ser flickor och pojkars konflikter ofta olika ut. Det visade sig till exempel att flickors konflikter ofta handlar om kompisrelationer medan pojkars konflikter ofta är kopplade till regler och rättvisa (Eidevald 2011).

Kajsa Wahlström (2003) gjorde en studie om jämställdhetspedagogik på förskolan. Med hjälp av observationer visade det sig att pedagogerna bidrog till att flickor och pojkar fick olika förutsättningar trots att ambitionen var att alla barn bemöts lika. Studien visade också att konflikter hanteras olika av pojkar och flickor. Flickor tyr sig till sin bästis för att prata om den de har en konflikt med och för att få hjälp med att lösa den. Det är sällan kommunikationen sker med den man är osams med utan konflikten löses privat och sekundärt. Wahlströms studie visar att pojkar däremot vänder sig direkt till

den personen de är oense med och använder sig gärna av hotelser eller slagsmål (Wahlström 2003). I en konfliktsituation kan flickor till exempel få makt genom att använda gråt och bräcklighet medan pojkar använder aggressivitet och dominans för att få makt. Barn som utmanar dessa könsnormer för hur en flicka och pojke "ska" vara möts av motstånd av pedagogerna. En flicka som inte tar till gråt vid en konfliktsituation bemöts inte med samma förståelse och sympati som när hon gråter (Eidevald 2009). Eidevalds observationer visar att flertalet tillsägelser från pedagogerna är riktade mot pojkar, medan flickor bemöts hårdare av pedagogerna vid utåtagerande beteende. Flickorna fick tillsägelser när de inte lydde pedagogerna vilket var en ovanlig tillsägelse bland pojkarna. En viktig aspekt att ta hänsyn till i Eidevalds studie är att det inte framkommer vilka specifika barn tillsägelse riktas till och inte heller i vilka situationer de sker (Eidevald 2009).

5. Metod

I denna studie har jag valt att använda mig av en kvalitativ forskningsmetod för att samla in det empiriska materialet. Fejes & Thornberg (2009) beskriver kvalitativ forskning som något där man söker förståelse och kvantitativ forskning som något där man söker en förklaring. Kvantitativ forskning bygger på statistik och exempelvis enkäter. Vid en kvalitativ metod får forskaren en inblick i den sociala miljö som skall analyseras och där vikten oftast läggs på ord än på kvantifiering vid insamling av data. Tyngden i en kvalitativ metod bygger på förståelse av den sociala verklighet där deltagarna befinner sig i och hur dessa tolkar miljön de är i (Bryman 2011).

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ forskningsmetod och för att öka förståelsen av mitt material kommer jag använda mig av semistrukturerade intervjuer. fördelarna med en kvalitativ studie i form av intervjuer är att man möter intervjupersonerna och får då möjlighet att ställa följdfrågor om det behövs och på så sätt blir det mindre bortfall. Möjligheten att kunna ställa följdfrågor kan bidra till en bättre helhetsförståelse, missförstånd kan redas ut och ämnet kan undersökas ytterligare.

Nackdelarna med att välja kvalitativ intervju är att det är tidskrävande. Intervjuerna skall planeras, genomföras, transkriberas och analyseras. Det är en vanlig metod som ofta används men det krävs mycket förarbete innan man kan gå ut och samla in material. Det är många frågor som måste beaktas och arbetas igenom innan själva intervjuandet kan äga rum (Ahrne & Svensson 2011).

I en kvalitativ studie läggs inte vikten på utformningen av intervjufrågorna, då det är informantens berättelse av situationen denna befinner sig i som intervjuaren vill ta del av. Genom att ställa öppna frågor ges informanten möjlighet att detaljerat och utförligt berätta sin historia. I min studie har jag valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer. Relevansen i intervjun läggs på det som intervjupersonen anser vara viktigt. I intervjufrågorna fanns det en viss typ av struktur men det lämnades utrymme för intervjupersonerna att ta upp grundtankar som de tyckte var av värde (Bryman 2011). Jag började med att transkribera alla intervjuer för att kunna gå igenom det insamlade materialet. Jag gick igenom fråga för fråga och antecknade vad varje person hade svarat på respektive fråga för att lättare kunna urskilja eventuella mönster i deras svar. Jag

ville se om jag kunde hitta några mönster i intervjuerna gällande konflikter sedda ur ett genusperspektiv. Jag kategoriserade svaren utifrån genus, konflikthantering och förebyggande arbete. För att lättare kunna urskilja mönster färgkodade jag svaren utifrån de olika kategorierna.

Arbetet är en narrativ studie med semistrukturerade intervjuer. En narrativ studie innebär ofta att man har ett mer öppet förhållningssätt i intervjuerna och ger informanten möjlighet att tala öppnare och friare än vad denna kanske hade gjort om det hade varit slutna intervjufrågor, i form av en strukturerad intervju. Anledningen till att jag valt en narrativ studie är för att komma åt synsätt och föreställningar mer än konkreta fakta om hur något görs. Narrativ studie öppnar upp möjligheten för ett öppet samtal vid intervjutillfället (Johansson 2005).

5.1 Kritisk metodreflektion

I denna del diskuteras val av metod, urval av intervjupersoner och genomförande av intervjuerna och hur detta har påverkat resultatet av studien. Målet med studien var att undersöka lärares uppfattning om konflikter och konflikthantering ur ett genusperspektiv vilket gjordes med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Intervjuer är ett sätt att samla kunskaper om sociala förhållanden i en viss miljö men även frågor om enskilda människors känslor och upplevelser kan vara av stort intresse i sammanställningen av intervjuerna. I en semistrukturerad intervju utgår man ifrån ett par förberedda frågor som ställs till alla respondenter, därefter ställs följdfrågor beroende på respondentens svar (Ahrne & Svensson 2011).

I planeringsfasen av denna studie mejlade jag ett fåtal lärare som jag träffat tidigare och frågade om de kunde tänka sig att medverka i studien. Jag har genomfört tre kvalitativa intervjuer för att få svar på de frågor som förekommer i frågeställningen. Lärarna som valdes ut arbetar på samma skola i de lägre åldrarna men har olika lång erfarenhet av att arbeta som lärare. Alla respondenterna är kvinnor vilket var relevant för studien medan ålder och yrkesverksamma år var mindre relevant. Det enda kravet var att de arbetade som lärare och att de hade en egen klass som de ansvarar för. Intervjuerna genomfördes individuellt med de tre olika lärarna på deras arbetsplats under utsatt planeringstid så att undervisning inte skulle bli påverkad. Intervjuerna spelades in på min telefon för att transkribering och sedan raderades filerna. Intervjuerna som gjorts är semistrukturerade

då jag är ute efter en diskussion med lärarna och hur de tänker kring vissa frågor istället för ja och nej svar. Materialet som samlats in innehåller erfarenheter, tankar, åsikter och tolkningar av problem som de stöter på dagligen i verksamheten. Formuleringen av intervjufrågorna är viktig så respondenten inte känner sig kritiserad och ifrågasatt av den som ställer frågorna. Processen efter intervjuerna var långdragen då ljudfilerna skulle lyssnas igenom och transkriberas vilket är väldigt tidskrävande. Kvalitativa studier kritiserar ofta då de anses vara för subjektiva då resultatet i analysen till stor del påverkas av den som har gjort tolkningen (Alvehus 2013).

5.2 Etiska överväganden

Ett etiskt övervägande varje forskare måste ta innan påbörjande av sin forskning är ifall respondenterna kan komma till skada för att ha medverkat i studien. I denna studien har ingen av de intervjuade gjort det då det ej har ställts kritiserande frågor eller frågor som kan orsaka problem för den intervjuade. Intervjuerna gjordes innan GDPR- lagen trädde i kraft och därav har intervjudeltagarna inte skrivit under någon samtyckesblankett utan det gjordes en muntlig överenskommelse innan intervjutillfället. Deltagarna blev informerade om att deltagandet i studien var frivilligt och att de medverkande har rätt att avsluta intervjun när som helst. Den som genomför studien har lovat muntligt att de som skall intervjuas skall få vara anonyma i texten och deras namn är fiktiva. Det är också viktigt att inte ha med beskrivande ord om arbetsplatser eller personer så att någon som läser texten kan förstå vilken skola det är och vem som intervjuas (Vetenskapsrådet 2020-08-18).

6. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras och analyseras delar av materialet från intervjuerna.

Materialet från intervjuerna kommer analyseras med mina teorier och begrepp. Jag kommer med hjälp av ett genusperspektiv att analysera hur lärarna ser på barnens konflikter men också analysera lärarnas synsätt på att lösa dessa konflikter i förhållande till genus.

6.1 Konflikter relaterat till genus

Jag börjar med att beskriva hur lärarna berättar om barnens konfliktsituationer relaterat till genus. En av lärarna, Julia berättar att hon har två elever (pojkar) som alltid åker i luven på varandra, den ene tränger sig alltid i ledet och den andre är väldigt noga med vad som är rätt och fel och poängterar detta. ”Allt skall vara rättvist!” säger Julia om hur pojkarna brukar tycka.

Julia fortsätter och berättar att denna återkommande situation att tränga sig i ledet och trigga sin klasskamrat slutar oftast med en fysisk åtgärd, så som slag eller knuffar. Julia beskriver barnens beteende i enlighet med hur genuskontrakt har sett ut kring konflikter, såsom det beskrivs av tex Eidevald, nämligen att flickor tar till gråt och pojkar tar till aggressivitet. (Eidevald 2011). Samtidigt kan man tolka det som att Julia upprätthåller eller förstärker genuskontraktet genom att hon beskriver konflikterna på det här sättet.

De andra lärarna har liknande berättelser från sina klasser. I vissa fall hittar eleverna på nya regler under tiden eller är oärliga under spelets gång vilket får igång de andra. Reglerna går igenom innan varje rast med fritidspedagogen i klassen, men trots detta så slutar varje bandymatch med slagsmål, skrik och tårar. Lotta beskriver pojkarnas lek som att ”Allt är på liv och död och ingen klarar av att förlora”.

Lärarna som intervjuats är ense om att pojkars konflikter oftast handlar om rättvisa, regler, vem som kom till ledet först och vem som gick ur ledet. Konflikterna triggas ofta av rättvisa/ orättvisa eller regler, menar Lotta. Sammanfattningsvis kan jag förstå lärarnas

återkommande berättelser om pojkars konflikter som fysiska och ofta sammankopplade till regler och rättvisa. Lärarna menar att det är viktigt för dem att känna till spelets regler innan leken drar igång, att vara steget före eleverna för att senare kunna medla mellan de upprörda pojkarna.

Lärarnas beskrivning liknar det som Hirdman kallar genuskontrakt. Det kan ses som att lärarna beskriver ett traditionellt genuskontrakt för pojkar när de pratar om situationerna som brukar uppstå i deras klasser. Det blir tydligt i exemplet ovan som handlar om hur pojkars konflikter brukar ta form och ofta då med fysiska inslag så som sparkar eller slag. Pojkarnas konflikter (enligt lärarna) brukar också vara kopplade till regler och rättvisa vilket också förstärker det traditionella genuskontraktet.

En informant skiljer sig något från de övriga intervjuade. Eva berättar att i hennes klass är det oftast flickorna som bråkar och blir ovänner, pojkarna har sällan konflikter. När jag frågar Eva om vad hon tror att det kan bero på berättar hon att hon har några flickor som är väldigt dominerande i klassen och de andra flickorna ser upp till de här och vill gärna vara med dem. Det är mycket vänskapsproblem och intriger. Konflikterna handlar ofta om vad man har på sig så som, ”hon tycker inte min jacka är fin” eller ” hon tittade på mig för länge på ett otrevligt sätt”. De hittar punkter hos varandra att trycka på för att dra igång någonting, menar Eva. Hon berättar vidare att under en period tog även flickorna saker från varandra, vilket också ledde till stora konflikter. Flickorna är inte så duktiga på att dela med sig av sina saker förklarar Eva och ofta blir det missförstånd. Man hör inte vad den andre säger och så antar man någonting som inte är sant och så uppstår det en konflikt, menar Eva.

Även om det Eva berättade om att flickorna hade mest konflikter skiljde sig från de andra intervjuade så liknade ändå beskrivningen av hur konflikterna tog form de andra intervjuades. De andra lärarna nämner också att konflikterna mellan flickorna oftast rör vänskapsproblem, vem som leker med vem och vilka som får vara med och inte vara med. ”Ena dagen är du inne och andra dagen är du ute [...]” säger Eva för att beskriva situationen mellan flickorna och menar att det är ungefär så det ser ut i hennes klass gällande flickorna. Det är ofta mycket tårar och drama kring de här sortens konflikter och kräver mycket tid av läraren som skall medla mellan de olika parterna, menar Eva. Evas beskrivning av flickornas konflikter kan ses i relation till vad Eidevald skriver om genus och maktutövande (Eidevald 2011). Eidevald menar att flickors maktutövande

sker mycket mer subtilt än vad pojkars gör och att flickor använder sig av bräcklighet och tårar för att få makt i en konfliktsituation. Det här liknar Evas beskrivning av flickorna i klassen. Eleverna tillskrivs olika sätt att hantera konflikter och detta kan tolkas med hjälp av Hirdmans genuskontrakt. I det här fallet består det förväntade beteendet förenklat sett enligt ”flickkontraktet” av att flickor gråter och fokuserar på relationer och pojkar blir aggressiva och fokuserar på regler. Det kan också ses som en slags isärhållning, som Hirdman också skriver om. Egenskaperna ställs emot varandra och görs till varandras motsatser. De intervjuades beskrivningar liknar i stor grad de färdiga mönster som enligt Hirdman finns iordningställda, men kulturellt skapade att tillgå redan från födseln. Detta är något som förstärks av professorn Judith Butler som menar att kön är konstruerat. Butler talar om det socialt konstruerade könet och menar att det är något människan skapat och ifrågasätter det komplexa mellan det biologiska könet och det socialt konstruerade (Butler 2007).

Utifrån intervjuerna kan det tolkas som att genuskontraktet verkar upprätthålls av både elever och lärare, däremot kan det framförallt ses som att lärarna beskriver barnen i enlighet med tidigare kända genuskontrakt (såsom till exempel Eidevald beskriver dem). Enligt Hirdman så föds vi in i en kultur och ett samhälle där det redan finns färdiga sociala mönster om vad en kvinna och en man är. Mannen ses som normen och kvinnor anses vara någon slags underordning till mannen. Barnens beteende formas efter hur flickor och pojkar bör uppföra sig. Detta kan i sin tur påverka barnens möjligheter att skapa en identitet som inte präglas av vilket kön de har.

Sammanfattningsvis så beskrivs flickors genuskontrakt som att de är sköra och mer verbala i sina konflikter. Flickor tar ofta till gråt vid konflikter för att få makt men i övrigt är de tysta och snälla. Pojkar beskrivs som aggressiva och fysiska.

Sammanfattningsvis så framstår flickor och pojkar som ett slags motsatser och väldigt olika i sina sätt att skapa och hantera konflikter. Det här kan ses som en slags isärhållning (Hirdman) men också som att de kan ses som väldigt olika och går inte att jämföras med varandra, ett slags stora A och stora B, mannen(A) och kvinnan (B).

Som jag förstår det utifrån intervjuerna hade lärarna en gemensam syn på konflikter kopplade till genus. De anser att barnens konflikter är av olika karaktär beroende på om de inblandade är pojkar eller flickor. Detta kan tolkas utifrån Hirdmans teorier om att

göra kön. Hirdman menar att könen görs utifrån att det behövs någon slags ordning mellan de två könen för att veta vad man skall förhålla sig till som flicka eller pojke. Barn föds in i ett kulturellt mönster som skapas av de vuxna i barnets omgivning. Ingen föds alltså till flicka/ pojke, kvinna eller man, detta är något som görs. När lärarna berättar om skillnaden i barnens konfliktmönster kan de ses som ett sätt att göra kön och som Hirdman skriver, ”skapa någon slags ordning”. Utifrån lärarnas beskrivning av barnen så kan det sammanfattas som att pojk-kontraktet innebär att bråka fysiskt om regler och rättvisa, och flick-kontraktet att gråta vid konflikter och bråka om relationer, saker eller kläder. Sammanfattningsvis kan jag förstå lärarnas återkommande berättelser om pojkars konflikter som fysiska och ofta sammankopplade till regler och rättvisa. Lärarna menar att eftersom konflikterna handlar om regler behöver de som lärare känna till barnens olika spelregler innan leken drar igång. De vill vara steget före eleverna för att senare kunna medla mellan de upprörda pojkarna. Situationerna lärarna beskriver ovan kan tolkas med hjälp av Hirdmans begrepp *genuskontrakt*. Genuskontraktet innebär att det finns olika avtal mellan kvinnor och män i samhället. Hirdman (1988) menar att det finns en kulturell överenskommelse mellan de två könen över hur de skall uppföra sig. Kvinnor och män använder olika språk och beteenden för att de har olika sociala kontrakt att förhålla sig till. I nästa stycke tar jag upp hur hanteringen av konflikter ser ut beroende på lärarnas föreställning om genus och de traditionella genusmönsterna.

6.2 Hantering av konflikter kopplade till lärarnas föreställning om genus

Här ska jag ta upp hur lärarna ser på konflikter angående de traditionella genusmönsterna i klassen.

Två av lärarna som intervjuats har manliga kollegor i klassen som arbetar som samverkande/ fritidspedagog. En av lärarna, Lotta menar att, när hon försöker lösa konflikter utgår hon från vad hon tror på och står för, på samma sätt som hennes manliga kollega gör, enligt henne. Hon tror dock att barnen tar det på olika sätt beroende på om den vuxne som skall lösa konflikten är man eller kvinna. I hennes klass

delar de på ansvaret gällande konflikthantering, hon tar till stor del flickornas konflikter då det ofta är mycket drama och han tar pojkarnas. Det blir lättast så förklarar hon då pojkarnas konflikter ofta handlar om regler på fotbollsplanen och hennes manliga kollega är väldigt insatt i fotboll och dess regler. Detta kan tolkas utifrån Hirdmans teori om isärhållning. Läraren tycker alltså att de gör en jämställd uppdelning av ansvaret men det kan tolkas som att isärhållningen finns kvar som princip eftersom de gör olika arbetsuppgifter (Hirdman 2003). Den kvinnliga läraren anses lämpad för att lösa flickors konflikter och den manliga pedagogen löser pojkarnas. Arbetsdelningen kan beskrivas som jämställd men tolkas som att den följer isärhållningens princip eftersom konflikterna delas upp i två olika fack beroende på om de inblandade är flickor eller pojkar, och de inblandade vuxna ses som lämpliga att lösa "det egna könets" konflikter. Här i relation till förväntad kunskap kring sport och regler.

Lotta påpekar att arbetsdelningen vid konflikter i klassen är väldigt stereotyp men menar att arbetssättet fungerar i hennes klass. "Det är enklast såhär" säger hon men tillägger att barnen tar det olika beroende på om den vuxne som medlar är man eller kvinna, oberoende av barnens könstillhörighet. Hon säger också att hanteringen av konflikter beror på situationen under dagarna. Det är dock inte enbart kunskapen om regler och sport som ligger till grund för arbetsuppdelningen kring konflikter. Även de olika yrkenas uppgifter, lärare och fritidspedagog påverkar. Lotta berättar att hon som lärare måste in och hålla lektion efter rasten och har inte tiden att gå på djupet av konflikten utan måste lösa den snabbt. Medan hennes samverkande som mer arbetar som resurs i klassen har den tiden att sätta sig in i vad som har hänt, gräva djupare, prata med alla inblandade, gå till botten med vad som har hänt och förhoppningsvis förhindra att det händer igen. Läraren i fråga känner att hon bara släcker bränder på grund av tidsbrist istället för att utplåna problemen. De andra lärarna som intervjuades, Eva och Julia är inne på samma spår och påpekar också att det nog inte rör sig om vilket kön den vuxne har som hanterar konflikterna, utan att det istället rör sig om vilken yrkesroll den vuxne har. Den samverkande har helt enkelt mer tid att ta tag i konflikterna än vad läraren har som måste in direkt efter rasten och dra igång en lektion. En av lärarna, Julia poängterar dock att hennes samverkande som är man vill mer "vara kompis med eleverna, och eleverna tar honom inte på lika stort allvar som när jag säger till dem", säger hon. Hon menar att kollegan går mjukare in i en konflikt medan hon är den som

får höja rösten. Det kan ses som att det beskrivs som ett brott mot det traditionella genuskontraktet, just för att hon beskriver det som att ”han går mjukare in i en konflikt”.

Sammanfattningsvis ger intervjusvaren bilden av att lärarna inte ser någon direkt skillnad vid konflikthantering gentemot sina manliga kollegor. Lärarna själva anser att deras sätt att hantera konflikter ser lika ut oberoende av vilket kön den vuxne har. Samtidigt så beskriver de att det är väldigt könsstereotypt då den ena manliga kollegan hanterar pojkarnas konflikter och den kvinnliga läraren tar flickornas. Lärarna kan alltså sägas på ett sätt upprätthålla genuskontraktet och arbetar utifrån isärhållningsprincipen, då de själva berättar att de kvinnliga lärarna i större utsträckning tar flickornas konflikter och deras manliga kollegor till större del tar pojkarnas. Men å andra sidan så berättar de också om sådant som kan tolkas som ”brott” mot genuskontraktet. Läraren Eva beskriver till exempel att hon får ta tag i konflikterna då hon har en manlig kollega som inte riktigt ”vågar” ta tag i konflikter, enligt henne. Detta kan tolkas utifrån Hirdmans formler som beskriver hur män och kvinnor uppfattas i jämförelse med varandra. När läraren beskriver den manliga kollegan som att han inte vågar ta konflikter kan det med Hirdmans begrepp tolkas som att han ses som lilla a. Han definieras som den ”defekta mannen” och han upprätthåller alltså inte genuskontraktet av den typiskt manliga mannen, som ju ofta ses som mindre rädd för konflikter (Hirdman 2003).

Sammanfattningsvis förklaras alltså uppdelningen mellan vad som kan uppfattas som ett mer auktoritativt sätt att reda ut konflikter och ett mer inkännande sätt på två vis. Dels att någon är mer lämpad på grund av kunskaper som förknippats med det manliga genuskontraktet (regler och fotboll), och dels att någon är mer lämpad på grund av yrkenas olika arbetsuppgifter. Det finns alltså flera olika sätt att förklara samma slags arbetsdelning av konflikter. Den första verkar mer upprätthålla ett traditionellt genuskontrakt och den andra öppna upp för andra tolkningar. En av lärarna yttrar att det är ”enklare” att medla i konflikter där barnen har samma könstillhörighet som den vuxne men samtidigt säger hon också att hon tror att barnen generellt, oavsett kön reagerar olika beroende på om den vuxne som hjälper till vid konflikten är man eller kvinna. Lärarna är till stor del överens om att det nog inte rör sig om vilket kön den vuxne har som hanterar konflikten utan att det beror på vilken yrkesroll den vuxne har. Den samverkande/ fritidspedagogen har helt enkelt mer tid att sätta sig in i konflikterna

och gå till botten med de, medan läraren har mer tidspress att försöka lösa konflikterna så fort som möjligt för att kunna återgå till lektionen.

6.3 Hur konflikter hanteras relaterat till genus

Konflikter hör till skolans vardag och ses ofta som en viktig sak för barn att lära sig hantera. Ett intresse för uppsatsen var att ta reda på hur lärarna berättade om att arbeta med konflikthantering och konfliktlösning med sina elever.

Lärare Eva berättar att hon oftast har gruppkonflikter, då hon pratar först med hela gruppen för att få klarhet i vad som har hänt för att sedan kunna lista ut hur konflikten startade. De fysiska konflikterna blir mer konkreta, inte för att det är bra men de är lättare att reda ut. Oftast sker dessa mellan pojkarna. Eva beskriver elevernas handlingar och det mer konkreta som de fysiska konflikterna innebär som att ”Du har slagit på en annan elev och det får man inte lov att göra”. Hirdman menar att det fysiska våldet är förankrat i hierarkin bland män där någon alltid måste visa sig starkast. Mannen är den starkaste och denna könsnorm visar sig tydligt redan hos pojkar. Hirdman beskriver föreställningen om A-mannen som den som enbart jämför sig med andra män och därav detta hieratiska beteende. Evas beskrivning kan alltså sägas vara ett sätt att beskriva pojkarna i enlighet med iden om ”A-mannen”, som några som tar till våld för att visa sig starkast.

De svåraste konflikterna, menar Eva är istället de psykiska, oftast förekommer de bland flickorna. ”De ger varandra taskiga blickar, tittar snett och har en tråkig attityd mot varandra”, säger Eva. Den här sortens konflikter är svåra att få bukt med menar Eva och fortsätter, man ser att eleven som blivit utsatt mår dåligt över att ha fått den här ”blicken” men det är svårt som lärare att hitta bevis. ”Det rör sig mer om ett förhållningssätt eller beteende bland eleverna som man behöver arbeta med”, säger Eva. Till exempel att låta eleverna fundera på hur andra mår av ens beteende. Flickors beteende vid konflikter brukar ofta te sig mer åt att de visar sig svaga och bräckliga. Ett

slags lilla a som Hirdman beskriver som den tillintetsägande och försynta varelsen, den icke färdiga produkten som inte gör så mycket väsen av sig.

Eva säger att om det blir en konflikt som måste hanteras, så brukar i den mån det går hennes samverkande ta hand om klassen för att hon skall kunna gå iväg och reda ut vad som har hänt. Ganska snabbt brukar man kunna urskilja att det är en eller två elever som har startat bråket. Eva berättar att när de inblandade i konflikten är pojkar brukar de vara väldigt uppstirrade och arga och de flesta behöver oftast en stund för sig själv för att lugna ner sig innan det går att prata med dem. När flickorna har konflikter är de ofta ledsna och gråter efter att de har bråkat, så där behövs det ofta en stund att sansa sig innan det går att prata om vad som har hänt. Konflikthanteringen beskrivs som olik beroende på om de inblandade är flickor eller pojkar. Men det finns likheter som inte nämns, till exempel så behöver både flickor och pojkar lugna ner sig efter en konflikt för att sedan kunna prata om vad som har hänt. Detta beskrivs av Eva men hon använder olika ord när hon pratar om flickor och pojkar. Pojkarna behöver ”lugna ner sig” och flickorna behöver ”sansa sig”.

Evas beskrivning av konflikterna i klassen liknar och kan ses i ljuset av det som Eidevald skriver om (2011). Eidevald skriver om att de flesta människor föreställer sig att pojkar och flickor har olika egenskaper, de väljer att leka olika lekar, de leker med olika leksaker och de bråkar på olika sätt. Enligt normen så tar pojkar till våld i konflikter och flickor tar till gråt för att få makt i konfliktsituationer (Eidevald 2011). Här ser det ut som att också lärarna har liknande föreställningar. Lärarnas beskrivningar om barnens konflikter delas upp på ett sätt som liknar de föreställningar som Hirdman beskriver av isärhållning där pojkar förväntas vara för sig och flickor för sig. De manliga pedagogerna tar pojkarnas konflikter då de är mer lämpade för detta, eftersom det ofta rör fotbollsregler eller slagsmål och de kvinnliga lärarna tar flickornas som ofta innefattar drama och gråt som de är mer lämpade för då igenkänningsfaktorn är hög till den egna könstillhörigheten.

De flesta lärarna beskriver pojkar och flickors konflikter som väldigt olika och att de också bemöter konflikterna på olika sätt. Eva berättar däremot att hon bemöter alla konflikter på liknande sätt, oberoende av vilket kön barnen har. ”Först pratar jag med de inblandade eleverna i grupp och sedan enskilt för att alla skall kunna känna att de har fått säga sitt”. Eva berättar att hon alltid försöker ge konflikthanteringen lite tid för att

förhoppningsvis kunna komma fram till en bra lösning tillsammans med barnen. På rasterna håller sig barnen ganska uppdelade så där har vi fått testa olika lösningar. Bland pojkarna till exempel blir det oftast bråk på fotbollsplanen och där har vi satt upp regler som går igenom innan spelet drar igång för att minska på konflikterna. ”När man ger eleverna rätt verktyg att hantera konflikter och är delaktig som lärare så blir de så småningom mer självständiga i sin konflikthantering och behöver inte be läraren om hjälp vid minsta lilla bråk”, avslutar Eva med att säga.

Under intervjun med Lotta frågar jag om det finns något arbetssätt som hindrar, eller minskar konflikter bland eleverna. Konflikter går inte att få bort säger Lotta men man kan lära sig att handskas med de utan att det blir en destruktiv utveckling. Flickornas bråk blir oftast högljudda och slutar med gråt eller att någon går där ifrån för att hon blir så upprörd då deras bråk ofta rör sig om vem som får vara med eller inte. Maltén (1998) beskriver det Lotta är inne på. Han menar att om konflikten utvecklas destruktivt sker det en låsning mellan de inblandade och en eller båda parterna får illa. För att förhindra att detta sker måste problemet hanteras och lösas. Man vill i den mån det går att bevara eller förbättra relationen mellan parterna (Maltén 1998). Lotta fortsätter berätta att det handlar mycket om vad det är för typ av konflikt. ”Är det något stort som berör många elever då tar jag det i helklass för att alla skall höra det på samma gång. Är det däremot något jag bedömer som känsligt och bara rör några enskilda elever tar jag det enskilt med dem”.

Lotta säger att hon tycker det är viktigt att träna barnen i att diskutera och ge dem verktyg att använda för att själva försöka komma fram till konfliktlösningar, och inte alltid springa till en vuxen så fort det har hänt något.

En annan metod utöver att ge barnen verktyg beskrivs av Julia. Hon berättar att de använder sig av kompissamtal som konfliktlösningsmetod. Hon berättar vad kompissamtal kan innebära:

*”En gång i veckan har vi **kompissamtal** i helklass. Alla sitter i en ring och skickar runt något typ av föremål, det är bara den som håller i föremålet som får prata. Vi kör tre rundor där eleverna får säga förlåt, om de är ledsna över någonting och avslutningsvis om det är någonting man har blivit glad över. Detta uppskattas väldigt mycket av alla barnen då de får en chans att reda ut missförstånd eller tjafs som varit under veckan och jag som lärare slipper vara medlare vid varje litet tjafs som uppstår. På detta sätt tränar eleverna på att lyssna in varandra och känna empati för varandra”*

Julia berättar att när hon började var klassen ganska stormig med mycket konflikter som var väldigt tidskrävande att reda ut. Nu när hon har använt sig av kompissamtal en tid ser hon stor skillnad i elevgruppen och klimatet har blivit bättre. Eleverna ser fram emot den stunden i veckan när vi har kompissamtal och de får en chans att berätta om det är något de har gått och burit på som har känts tungt. Detta uppskattas av både flickor och pojkar. Man kan tolka kompissamtal utifrån att Julia genom denna metod gör ett försök att bryta normativa genuskontrakt. Hon beskriver kompissamtal som ett forum där eleverna får komma med sina problem på samma sätt, oberoende av om de är flicka eller pojke. Konflikterna hanteras på precis samma sätt, det är lika för alla vare sig det är något stort eller något litet. Alla eleverna, oavsett kön uppskattar det enligt Julia.

Sammanfattningsvis kan jag tolka lärarnas sett att se på konflikthantering som att de försöker hantera elevernas konflikter på liknande sätt trots att de till viss del beskrivs olika. Det framkom att de flesta eleverna som lärarna beskrev behövde en stund för sig själva efter en konflikt för att lugna ner sig, oberoende av om de var flicka eller pojke. En viktig aspekt att nämna är att det undersökta materialet handlar om lärarnas beskrivning och uppfattning av ett antal elever.

Några av lärarnas sätt att beskriva eleverna liknar traditionella genuskontrakt när det kommer till konflikter och konflikthantering medan hanteringsmodellen, kompissamtal istället bröt genuskontraktet. Vad jag kunde förstå var det bara Julia som använde sig utav en beprövad konflikthanteringsmodell med ett specifikt namn medan de andra lärarna istället beskrev olika tillvägagångssätt så som ”sunt förnuft och känsla”. En gemensam nämnare i synen på konflikthantering var delaktighet och närvaro i elevernas konflikthantering. Läraren Eva beskrev det som att det är viktigt med utrymme för konflikthantering: ”Låt det ta lite tid så vinner alla på det i längden”.

6.4 Sammanfattning av analys och resultat

Syftet med studien är att belysa lärares synsätt på konflikter relaterat till genus. Utifrån syftet i studien besvaras de frågeställningar som ställdes i början av arbetet med hjälp av en ingående analys baserad på lärares uppfattningar om genus och hur dessa kan förstås i relation till konflikter. Jag synliggör genom min analys att lärarna anser att de bemöter flickor och pojkars konflikter på liknande sätt men att de i praktiken ändå beskriver dem olika. I studien vill jag också undersöka ifall könet på de vuxna spelar någon roll i relation till barnens konflikter och konflikthantering. Jag tolkar det som att utifrån lärarnas uttalande att konfliktlösningen inte handlar om hur vida den vuxne är man eller kvinna utan det rör sig om vem som har mest tid att sätta sig in i konflikten, vilket i de flesta fall är fritidspedagogen. I två av tre klasser råkar det vara så att fritidspedagogen är en man och alla lärarna som intervjuats är kvinnor. Däremot visar det sig att i de flesta fall så hanteras konflikterna i enlighet med isärhållningsprincipen där kvinnan tar flickornas konflikter och mannen tar pojkarnas.

Studien vill belysa lärarnas tankar och synsätt i de olika konflikterna och hur dessa påverkar lärarrollen men även hur det påverkar konfliktlösningen. Genom att analysera lärarnas berättelser visar det sig att elevernas konflikter beskrivs olika beroende på vilket kön barnen har. Flickors konflikter handlar ofta om relationer, vem som får vara med och leka eller inte, vem som leker med vem eller om vad man har på sig. Flickors konflikter är i större utsträckning psykiska och slutar ofta med ledsamheter och tårar. Pojkars konflikter förknippas ofta med regler eller rättvisa, ofta i samband med någon fysisk aktivitet eller att någon tränger sig i ledet. Dessa konflikter slutar ofta med en fysisk åtgärd så som sparkar eller slag. I en av klasserna använder läraren kompisamtal som konflikthanteringsmodell och detta tycker hon visar positiva resultat hos eleverna som blivit mer självständiga i sin konflikthantering. Denna metoden gör också att hanteringen av konflikter blir könsöverskridande då alla konflikter hanteras på samma sätt.

7. Diskussion

I detta kapitel diskuterar jag analysresultatet i relation till tidigare forskning. Jag kommer också göra en kritisk reflektion av genomförande och mitt val av metod. Därefter presenteras studiens betydelse yrkesrollen för att sedan avsluta med några förslag på fortsatt forskning inom området.

7.1 Slutsats och resultatdiskussion

I min kvalitativa intervjustudie sökte jag svar på frågorna:

Hur pratar lärare om konflikthantering och genus relaterat till lärarrollen och konfliktlösning?

Hur ser lärare på konflikt och genus relaterat till elevpositionen?

Lärarnas beskrivning av konflikthantering går isär då de menar att de inte gör någon skillnad i hanteringen av konflikter relaterat till genus men samtidigt berättar de om en tydlig isärhållning av elevernas konflikter. Flickors konflikter är på ett sätt och pojkars på ett annat. Isärhållningsprincipen kan ses i resonemang där man anser som att manligt och kvinnligt mer eller mindre är motsatsen till varandra och går inte att jämföra då dessa befinner sig på helt olika våglängder (Hirdman 2003). Elevernas konflikter anses vara olika beroende på barnens könstillhörighet och hanteras då därefter, oftast av en vuxen med samma könstillhörighet som eleverna då de anser sig själva som mer lämpade för dessa konflikter.

En viktig aspekt att ha med som Eidevald nämner i sin studie är att lärarnas beskrivning av konflikter rör en liten del av eleverna. Det här påpekas även av Tallberg Broman (2002) som menar att förväntningarna på flickor respektive pojkar baseras utifrån en liten del av flickor och pojkar och kan inte representera alla. Det här skapar istället ett utanförskap för de barn som inte passar in i de typiska könsrollerna. Långt ifrån alla pojkar tar till våld när de känner sig trängda eller tycker att någonting är orättvist och långt ifrån alla flickor tar till gråt och bräcklighet när de känner sig orättvist behandlade.

I Eidevalds studie framkommer det att flertalet tillsägelser från pedagoger är riktade mot pojkar medan flickor bemöts hårdare av pedagogerna vid utåtagerande beteende. Detta kan bero på att vuxna förväntar sig ett mer utåtagerande beteende hos pojkar och reagerar inte lika starkt när de beter sig som det förväntas att de skall göra. Flickor däremot skall sitta tyst och vara snälla och inte springa omkring, detta beteendet är utanför det förutbestämda könsmönstret och måste då markeras av den vuxne som ”fel beteende” (Eidevald 2009).

Utifrån Eidevalds studie kan det alltså tänkas att den tydliga uppdelningen som lärarna gör förstärker könsnormer istället för att motarbeta dem. Å andra sidan visar jag i min analys att det finns mer könsneutrala sätt att hantera och bearbeta konflikter på. Detta beskrivs i exemplet om kompissamtal.

Skolan skall precis som förskolan vara en plats där jämställdhet och likvärdighet oberoende av kön skall prägla vardagen och många lärare/ pedagoger tror sig arbeta utifrån tankar om jämställdhet och att de bemöter alla barn lika. Trots detta så visar både

Eidevalds studie (2009) och Dolks studie (2013) att pedagoger bemöter barnen olika beroende på vilken könstillhörighet barnen har. Lärare/ pedagoger utgår omedvetet från de traditionella könsrollerna och verksamheten präglas av isärhållning trots att pedagogerna själva tycker att de möter alla på lika villkor. Detta är något som också framkom i intervjumaterialet i denna studie.

I intervjumaterialet framkom det att lärarna försöker bemöta och lösa alla konflikter på liknande sätt men att konflikterna tar olika form beroende om de inblandade är flickor eller pojkar. Eidevald (2009) menar att barn beter sig olika vid konflikter eftersom orsaken till konflikterna rör sig om så olika saker. Pojkars konflikter uppkommer ofta vid fysiska aktiviteter och flickors konflikter rör oftast kompisrelationer. De intervjuade lärarna i denna studien menade att det var svårt att lösa vissa konflikter då de ter sig så olika. En av lärarna använde sig av kompisamtal och med detta arbetssätt tyckte hon att det var lättare att fånga upp alla konflikter då de bemöttes på lika sätt.

I studien som Tamm med flera (2013) gjorde visade det sig att varken barns ålder eller kön spelade roll när det kom till just konflikthantering utan det som spelade roll var konfliktens karaktär och utformningen av konflikten avgjorde konfliktbeteendet hos barnen. Detta går alltså helt isär med vad denna studien visar då lärarna som jag intervjuar menar att barnens könstillhörighet visst spelade roll när det kom till konfliktens karaktär och hanteringen av konflikten efteråt.

7.2 Betydelse för yrkesrollen

Mitt resultat visade att det är bra som lärare att ha förståelse för sin egen del i att upprätthålla genuskontrakt, det gör att man kan göra mer medvetna pedagogiska val, som är i enlighet med läroplanen. I läroplanen står det att skolan skall aktivt och medvetet främja elevers möjligheter och lika rättigheter oberoende av barnets könstillhörighet. Skolan skall motverka könsmonster som begränsar elevers utveckling och lärande, Lgr 11 (skolverket, 2020). Resultatet i studien visar att lärarna bemöter barnen olika beroende på vilken könstillhörighet barnen har. Lärarna beskriver barnen som väldigt olika och pojkar och flickor som en slags motsats till varandra. Lärarna

anser att barnens konflikter är av olika karaktär beroende på vilket kön barnen har.
Lärarnas sätt att bemöta eleverna går alltså inte helt ihop med det läroplanen säger.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Jag har under den här studien försökt öka förståelsen kring hur genus kan påverka konflikter och konflikthantering genom att intervjua lärare. För framtida forskning i ämnet skulle det vara en god ide att hålla fler intervjuer med deltagarna och även göra observationer. En god ide hade varit att studera barn i skolåldern, då alla studier som finns är baserade på förskolebarn.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Vem intervjuar jag?

Hur länge har du arbetat inom skolan?

Vilka är de vanligaste konflikterna?

Ser flickor/pojkars konflikter olika ut, på vilket sätt?

Hanteras konflikter olika beroende på om läraren är man eller kvinna, varför i så fall?

Hur arbetar skolan för att konfliktsituationer inte skall uppstå?

Hur går du/ni tillväga för att lösa konflikter?

Arbetar ni på något speciellt sätt för att eleverna skall bli självständiga i konflikthantering?

Anser du att det går åt för mycket lektionstid till konflikthantering, hur påverkas lektionen?

Vilken typ av konflikter involveras du i? På vilket sätt?

Vilken typ av konflikter är svårast att handskas med?

Hur påverkas ditt ledarskap av konflikter i klassrummet?

Referenslista

- Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Liber AB
- Aspelin, Jonas (1999). *Banden mellan oss*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion 4
- Ahrne, Göran och Svensson Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB
- Butler, Judith (2007). *Genustrubbel*. Uddevalla: Mediaprint
- Carlsson, Karin Utas & Rosenberg Kimblad (2011). *Hantera konflikter och förebygga våld*. KSA, konfliktlösning i skola och arbete.
- Dolk, Klara (2013). *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Ordfront förlag
- Eidevald, Christian (2011). *Anna bråkar*. Liber AB
- Ellmin, Roger (1989) *Att hantera konflikter i skolan*. Stockholm. Liber
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Hirdman, Yvonne (2003). *Genus: om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber
- Johansson, Anna (2005) *Narrativ teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Malten, Arne (1998). *Kommunikation och konflikthantering, en introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Svaleryd, Kajsa (2002) *Genuspedagogik*. Liber AB
- Wahlström, Kajsa (2003) *Flickor, pojkar och pedagoger*. Sveriges utbildningsradio AB
- Öhman, Margareta (2003) *Empati genom lek och språk*. Liber AB
- Hirdman Yvonne (1988)
<http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/viewFile/1490/1303> [2020-02-17]
- SFS 2010:800. Skollag från Riksdagen, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 [2020-03-31]

Skolverket, Lgr 11 https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fcurriculum.htm%3Ftos%3Dgr&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f#anchor_1 [2020-02-04]

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10409289.2013.778164?needAccess=true> [2020-08-13]